

УДК 340.1

Христина Дідух

Львівський національний
університет ветеринарної медицини
та біотехнологій ім. С. З. Гжицького,
доцент кафедри права,
доцент, кандидат юридичних наук
ORCID iD: <https://orcid.org/0000-0002-7284-2667>

АДВОКАТСЬКЕ САМОВРЯДУВАННЯ В КОНТЕКСТІ СУДОВО-ПРАВОВОЇ РЕФОРМИ В УКРАЇНІ

<http://doi.org/10.23939/law2023.38.035>

© Дідух Х., 2023

У статті розкрито проблеми концептуалізації та інституалізації адвокатського самоврядування в контексті судово-правової реформи в Україні, запропоновано напрями реформування його організаційних і функціональних основ. Окреслено принципи інституційного розвитку адвокатського самоврядування: єдність адвокатських об'єднань, що діють у межах держави; організацію діяльності на основі партнерства із органами державної влади; вдосконалення інституту адвокатури на базисі міжнародних принципів й стандартів як у галузі надання правничої допомоги, так і в сфері адвокатської діяльності; позиціонування адвокатури як самоврядної незалежної організації, що підпорядкована інтересам/запитам не державницького апарату, а соціуму (громадянському суспільству), спрямованої на забезпечення положень ст. 59 та 131-2 Основного Закону, а саме на надання професійної правничої допомоги.

Зауважено, що активізація та залучення адвокатського корпусу у процес формування стратегії розвитку адвокатської спільноти є одним із визначальних завдань органів адвокатського самоврядування. Це можливо здійснити за допомогою прийняття відповідних рішень цими органами на максимально прозорому й публічному рівні.

Визначено п'ять основних пріоритетів реформування інституту адвокатського самоврядування: по-перше, посилення професійних прав адвокатів та гарантій адвокатської діяльності; по-друге, вдосконалення критеріїв та процедури доступу до професії адвоката; по-третє, удосконалення інституту дисциплінарної відповідальності адвоката; по-четверте, вдосконалення адвокатського самоврядування; по-п'яте, забезпечення прозорих бюджетних та фінансових процедур в органах адвокатського самоврядування.

Ключові слова: інститут української адвокатури; адвокатське самоврядування; судово-правова реформа; національне законодавство; стратегія; інституційний розвиток; адвокат; гарантії адвокатської діяльності.

Постановка проблеми. Сьогодні в Україні серед найважливіших правозахисних інститутів позиціонує себе адвокатура. Сучасні інтеграційні процеси України актуалізують проблему вагомості інституту адвокатури, позаяк фактичність забезпечення конституційного права на захист прав і свобод людини безпосередньо вказує на рівень демократичності будь-якої держави, що

значною мірою залежить від ефективності діяльності адвокатського самоврядування у межах конкретного суспільства. Задекларована нами тема магістерської роботи актуалізується і тим, що національне законодавство у сфері регулювання адвокатури та адвокатської діяльності потребує певної кореляції відповідно до міжнародних стандартів у цій сфері.

Попри те, що у національному законодавстві й законодавстві зарубіжних держав містяться норми, котрі врегульовують адвокатське самоврядування, воно і дотепер перебуває на етапі своєї інституалізації, напрацювання відповідних правових норм, які забезпечать оптимальний механізм функціонування інституту адвокатського самоврядування. На жаль, сучасне національне законодавство не визначає належного механізму діяльності цього інституту, тому вдосконалення чинних правових норм й напрацювання нових щодо діяльності адвокатського самоврядування є вкрай важливим і назрілим.

Аналіз досліджуваної проблеми. Адвокатське самоврядування, зокрема й окремі аспекти проблеми правового статусу його органів, досліджували М. Ануфрієва, Н. Бакаянова, О. Безпалова, А. Бірюкова, Н. Бочуляк, С. Браян, Т. Варфоломеева, Т. Вільчик, М. Ворошило, В. Гвоздій, І. Голосніченко, Є. Додіна, Р. Йокабаускаса, В. Заросило, І. Катеринчук, А. Козьмініх, А. Кормич, С. Кузніченко, О. Кузьменко, Т. Мінка, О. Музичук, Р. Мюллерат, В. Настюк, О. Нікітенко, Н. Обловацька, І. Переверза, Т. Плугатар, А. Подоляка, С. Прилуцький, В. Ридчик, В. Самсонов, С. Сафулько, А. Собакарь, В. Сергієва, Д. Фіоловський, С. Фурса, Н. Христинченко, Л. Чистоклетов, В. Шкарупа, І. Шопіна та інші. Проблема розвитку адвокатського самоврядування в контексті судово-правової реформи в Україні залишається і надалі актуальною, позаяк на сьогодні немає комплексної праці, яка б всебічно розкривала цю проблематику, що вказує на важливість предмета цієї наукової розвідки.

Мета статті – розкрити проблеми концептуалізації та інституалізації адвокатського самоврядування в контексті судово-правової реформи в Україні, запропонувати напрями реформування його організаційних і функціональних основ.

Виклад основного матеріалу. Сьогодні інститут української адвокатури потребує чіткого окреслення вектора свого подальшого розвитку, що зумовлено низкою внутрішніх і зовнішніх чинників. Варто зазначити й те, що у зв'язку з відсутністю довгий час плану заходів із реалізації стратегії реформ у цій галузі, роль адвокатури як елемента, що забезпечує змагальність у судовому процесі, неухильно знижувалася. Тому видається перспективним долучення самих адвокатів до розроблення стратегії реформи адвокатури і подальшої її імплементації у міжнародне законодавство. Як слушно зауважує К. Коваль, «це повинен бути важливий і цілком новий документ, що має пройти широке публічне обговорення, який стане основою для подальшої роботи НААУ, РАУ, інших об'єднань адвокатів, що надасть нове дихання подальшому реформуванню адвокатури» [1].

Інституційний розвиток вважається одним з визначальних принципів реформування адвокатури, до якого ми відносимо: єдність адвокатських об'єднань, що діють у межах держави; організацію діяльності на основі партнерства із органами державної влади; вдосконалення інституту адвокатури на базисі міжнародних принципів й стандартів як у галузі надання правничої допомоги, так і в сфері адвокатської діяльності; позиціонування адвокатури як самоврядної незалежної організації, що підпорядкована інтересам/запитам не державницького апарату, а соціуму (громадянському суспільству), спрямованої на забезпечення положень ст. 59 та 131-2 Основного Закону, а саме на надання професійної правничої допомоги [2].

Фактично нині в Україні створені всі передумови для подальшого реформування інституту адвокатури, що водночас представляють собою низку проблем, а саме: певна суперечність національного законодавства міжнародним стандартам щодо надання кваліфікованої юридичної

допомоги й організації діяльності адвокатури; недосконалість механізму надання правничої допомоги й відсутність законодавчого регулювання діяльності адвокатів в інших державах; відсутність механізму реалізації принципу рівності сторін у суді; відсутність безперервної, цілісної системи підготовки й перепідготовки професійних кадрів адвокатури; факт певної залежності адвокатських спільнот від діяльності органів державної влади; недостатність самостійного (корпоративного) врегулювання адвокатських утворень; брак реальної незалежності адвокатів.

Доцільно посилити контроль за: станом фінансування, порядком оплати послуг й відшкодування витрат адвокатів, котрі надають безоплатну вторинну правничу допомогу. Наступним етапом реформування адвокатури є внесення змін до Закону про безоплатну праву допомогу. Під час прийняття чинного ЗУ “Про адвокатуру та адвокатську діяльність” в НААУ не були створені основні інституції, відтак ця сфера регулювалася державою, і дотепер є непоодинокі випадки порушення принципів незалежності у роботі центрів із надання правової допомоги.

Певним викликом для адвокатури і системи безоплатної правничої допомоги постала надто тісна “співпраця” адвокатів, що надають таку допомогу на безоплатній основі з органами слідства. НААУ, органи адвокатського самоврядування та комісії у межах власних компетенцій повинні всіляко сприяти забезпеченню незалежності адвоката в період реалізації ЗУ “Про безоплатну правову допомогу” [3, с. 7].

Інтерес до проблеми гарантій та адвокатської таємниці посилюється з огляду на випадки втручання в адвокатську таємницю із боку органів державної влади, яке своєю чергою передбачає вироблення нових модусів реагування адвокатської спільноти на означені дії, а теж зумовлює необхідність професійного аналізу відповідальності тих осіб, які здійснюють це втручання. Питання збереження адвокатської таємниці у професійній діяльності адвоката вкрай важливі та потребують правильного бачення державою та її органами статусу адвоката у соціумі. Профільний закон теж не містить норм, що би передбачали або встановлювали спеціальну відповідальність щодо порушення прав адвокатів.

Адвокатське співтовариство нагромадило чимало зауважень, побажань, активізація яких у процесі формування стратегії правового розвитку адвокатського самоврядування є одним із визначальних завдань, які стоять перед державою. Здійснити це можливо, створивши належну правову базу, а чинним органам адвокатського самоврядування приймати рішення максимально прозоро і публічно. Позаяк ухваленню важливих для адвокатів рішень має передувати широке обговорення, вслід рішення не будуть піддаватися несамовитій критиці, натомість – супроводжуватися колективною волею до виконання.

Нині адвокатура стикається із небажанням держави вести повноцінний діалог, а тому треба лобювати низку гарантій незалежності адвокатів, докладати чимало зусиль для наступного реформування в адвокатському самоврядуванні, при цьому ці зусилля не повинні обмежуватися лише адвокатами, але й правниками-науковцями, експертами і т. ін. з метою розробки нових дієвих змін до закону про адвокатуру та норм кодексів, що цей напрям регламентують.

Законодавство не може влаштовувати всіх і бути лише позитивним. Але сьогодні перед нами стоїть надзвичайно вагоме і важливе завдання – зробити так, щоб реформа проходила з урахуванням пропозицій усіх адвокатів. Адвокатське співтовариство об’єктивно зацікавлене в ефективності реформи правоохоронної системи, в незалежному, справедливому і кваліфікованому суді, у високому авторитеті судової влади, у розвитку правової державності в Україні.

Сьогодні активно обговорюються поправки/зміни до ЗУ “Про адвокатуру та адвокатську діяльність”, над якими працює робоча група, й вносяться вагомні пропозиції самими адвокатами щодо вирішення проблем, котрі виникають у процесі реалізації нинішнього профільного Закону, із метою посилення гарантій адвокатської діяльності. Інформаційний фон довкола реформи адвокатської професії зростає, а адвокатське співтовариство в очікуванні нових законодавчих ініціатив. Для створення ефективного адвокатського самоврядування варто залучити колегіальний розум (як національний, так і міжнародний), запросити соціум і практиків різних рівнів до

публічного обговорення. Попереду ще багато роботи, адже нині всі органи самоврядування адвокатури повинні працювати для максимального захисту адвоката, його прав та гарантій [4].

У державі, заснованій на верховенстві прав, правоохоронна система, здійснюючи свої функції, насамперед захищає права людини. Кожен вирок виноситься судом лише на основі неупередженого (професійного) розслідування, обґрунтованої підготовки справи й переконливих доказів у змагальному судовому процесі. Така держава не буде порушувати професійні права й гарантії адвоката чи права людини обвинуваченого з метою винесення обвинувального вироку. В Україні, незважаючи на механізми захисту, що передбачені законом, простежується нині велика кількість обвинувальних вироків, зумовлених значними порушеннями прав сторони захисту.

Основні порушення прав українських адвокатів полягають в: 1) ненаданні адвокатам доступу до своїх клієнтів; 2) порушенні права на конфіденційне спілкування між адвокатом й клієнтом; 3) ненаданні чи невчасному доступі адвоката до інформації, матеріалів справи; 3) проведенні неправомірних обшуків в офісах й вилученні документів, які мають адвокатську таємницю; 4) порушенні статусу адвоката у кримінальному провадженні; 5) зловживанні притягненням до дисциплінарної відповідальності адвокатів і порушенням кримінальних справ проти адвокатів; 6) застосуванні позасудових заходів впливу стосовно адвоката, його майна.

Такі порушення доволі негативно впливають як на дотримання прав людини обвинувачених, так і на права й професійні гарантії їх адвокатів. Властиво, вони є постійними та повсюдними, незважаючи на значні зусилля багатьох сторін запобігти їм й забезпечити компенсацію завданої шкоди, що істотно підриває верховенство права, а також встановлену законом належну правову процедуру [4].

Український соціум повинен усвідомити, що адвокати покликані бути вільними у реалізації власних професійних функцій, їх діяльність не має зазнавати жодного впливу, ні зовнішнього тиску. Інтереси клієнта, які захищає адвокат, не можуть зазнавати будь-якого втручання, а також посягання на незалежність адвокатів, адвокатську таємницю. Відтак адвокатам має бути гарантовано належний спектр прав й гарантій не лише номінально, але й у практичній площині реалізації їх професійної діяльності. Нині адвокат в Україні, захищаючи права людей, фактично стає ворогом для всіх чиновників, позаяк вони захищають корпоративні інтереси.

Складається враження, що український соціум ще не готовий до відстоювання паритетності адвокатури й державного примусу, також серед парламентаріїв є доволі низький відсоток справжніх професійних юристів, які не здатні досягнути необхідності такої паритетності. Аналіз ситуації окреслює дилему, “якщо незахищений адвокат, то що буде з тими, кого він захищає?” [5].

Зміцнення системи правового захисту у випадку порушень професійних прав й гарантій адвокатів потребує розвитку потенціалу головних сторін, які беруть участь у процесі здійснення адвокатом власної професійної діяльності із метою визначення відповідних засобів правового захисту, належного забезпечення їх застосування, а також ведення й обміну всією інформацією. Тому всі інституції та організації, що підтримують адвокатську професію, зобов'язані брати участь у цьому процесі. Ця система має охоплювати всю державу й бути загальнодоступною для кожного адвоката. Зважаючи на це, раціональними видаються такі реальні кроки у напрямку реформування української адвокатури:

Насамперед, варто внести певні зміни до ЗУ “Про адвокатуру та адвокатську діяльність”, зокрема до ст. 23 “Гарантії адвокатської діяльності” [6]. На законодавчому рівні встановити, що проведення обшуку приміщення адвоката допустиме тільки тоді, коли адвокат особисто є підозрюваним; внести відповідні зміни стосовно забезпечення можливості вживання посвідчення адвоката як посвідчення особи; неможливості допиту адвоката як свідка у справах, де адвокати виступають захисниками, за виїмкою, коли адвокат особисто підозрюється у вчиненні кримінального правопорушення.

Також треба внести низку нагально важливих змін й до Кримінального процесуального кодексу України стосовно наділення РАР процесуальними правами у справах щодо обвинувачення

адвоката; актуалізувати й інші питання, що потребують уваги й передбачають собою процесуальні права адвоката, тоді коли особа не має статусу підозрюваного, відмову органів слідства інформувати адвокатів щодо допиту свідків тощо.

У контексті реформування інституту української адвокатури потребує внесення певних змін також чинний ЗУ “Про судоустрій та статус суддів” стосовно: усунення положення про те, що адвокат може притягуватися до дисциплінарної відповідальності у випадку подання заздалегідь безпідставної скарги щодо притягнення судді до дисциплінарної відповідальності [7]. Кореляція відповідного положення доцільна і в чинних Правилах адвокатської етики.

Позитивним й важливим кроком буде внесення й змін до Кодексу України про адміністративні правопорушення стосовно питань підвищення відповідальності за відмову у наданні інформації на адвокатський запит, за несвоєчасне чи неповне надання інформації, водночас і внесення відповідних змін до Кримінального кодексу України стосовно усунення кримінальної відповідальності суддів щодо винесення завідомо неправосудного рішення.

Нині також нагальних змін потребують й інші законодавчі акти. Наприклад, такі як Інструкція Генеральної прокуратури України, інших силових структур щодо неухильного дотримання законодавства в аспекті прав і гарантій адвокатів стосовно проведення обшуків у приміщенні адвоката; Наказ МВС України щодо передбачення права адвокату на носіння травматичної зброї.

Визначальним напрямом повинен стати розвиток діяльності НААУ як всеукраїнської професійної організації, що консолідує всіх адвокатів задля забезпечення реалізації завдань адвокатського самоврядування. Поміж першочергових кроків НААУ має бути формування комплексної бази даних із системою управління інформацією, котра охоплюватиме всі порушення професійних прав й гарантій адвокатів, буде простою та легкою у користуванні під час офіційної реєстрації адвокатом кожного порушення його професійних прав й гарантій. Також розроблення та поширення типових рекомендацій, процедурних керівних принципів для адвокатів про те, як діяти, до кого звертатися, якщо їхні професійні права й гарантії було порушено. Варто проводити регулярні публічні кампанії із посилення внутрішнього контролю державних установ щодо запобігання порушенню професійних прав й гарантій адвокатів, організувати наукові семінари, навчальні заходи для членів дисциплінарних палат із питань порушення дисциплінарної справи чи підстав притягнення адвоката до дисциплінарної відповідальності.

На сьогоднішньому етапі функціонування адвокатури надзвичайно важливе значення має розроблення низки рекомендацій і проведення спеціалізованих тренінгів для членів РАУ, наприклад, для представників РРА, що беруть участь в обшуках в офісі адвоката. Варто посилювати ефективність та оперативність роботи новоствореного Комітету захисту прав адвокатів й гарантій адвокатської діяльності НААУ через спрощення його структури, більш інклюзивної участі членів Комітету в його роботі, удосконаленні положення та ін. Треба створювати механізми для участі в публічній кампанії мобілізації громадянського суспільства й ЗМІ стосовно відповідальності за порушення професійних прав й гарантій адвокатів; транслювати у джерелах ЗМІ показові випадки порушення прав адвокатів й гарантій адвокатської діяльності.

Не варто нехтувати й співпрацею із суддями і правоохоронними органами. Звичними в Україні мають стати систематичні «круглі столи» для суддів, прокурорів та інших співробітників правоохоронної системи з приводу дотримання прав й гарантій адвокатів та відповідальності за їх порушення [4]. Зрозуміло, що нині в Україні слід побудувати міцну та всеосяжну систему захисту прав адвокатів й гарантій професійної адвокатської діяльності.

Розвиток й удосконалення інституту адвокатури наразі є вкрай необхідними і нагальними для формування справжньої правової демократичної європейської держави – України. У реформі адвокатури зміни необхідно здійснювати виважено, обдумано й змістовно, втім швидко й радикально. Тільки тоді можна говорити про реформу, що матиме результат [8].

Українська адвокатура була і є прихильником реформ, що спрямовані на подальшу адаптацію позитивних європейських практик. Відтак пріоритетами реформування адвокатури є збереження незалежності професії і підвищення професійних стандартів. Гарантією цього є ефективне адвокатське самоврядування, а також посилення й захист прав і гарантій професійної адвокатської діяльності [9].

Отже, нині активізація та залучення адвокатського корпусу у процес формування стратегії розвитку адвокатської спільноти постає як одне із визначальних завдань органів адвокатського самоврядування. Це можливо здійснити за допомогою прийняття відповідних рішень цими органами на максимально прозорому й публічному рівні. Ухваленню вагомих для адвокатської спільноти рішень повинно завше передувати широке та активне обговорення, що забезпечить певною мірою їх успіх.

Питання щодо організаційних форм й системи органів адвокатського самоврядування у чинному національному законодавстві є доволі спірними. Згідно з ч. 1 ст. 46 ЗУ “Про адвокатуру та адвокатську діяльність”, органами адвокатського самоврядування є: КАР, РАУ, ЗАУ. Втім, згідно з ч. 2 цієї статті, адвокатське самоврядування реалізовується не лише через них, але й через ВКДКА, КДКА, ВРКА, РКАР [6].

ЗУ “Про адвокатуру та адвокатську діяльність” в статті 44 визначає основні завдання, що покладаються на адвокатське самоврядування, втім вони є дещо неповними, обмеженими. Вважаємо, що ЗУ “Про адвокатуру та адвокатську діяльність” повинен передбачати положення щодо таких завдань адвокатського самоврядування: формування й забезпечення діяльності органів адвокатського самоврядування; забезпечення професійного адвокатського корпусу; а також притягнення адвокатів до дисциплінарної відповідальності.

Чинна система адвокатського самоврядування в Україні викликає низку проблем, що вимагають розв’язання. Найперше, це питання цивільно-правової дієздатності НААУ, а теж органів адвокатського самоврядування як юридичних осіб. Органи адвокатського самоврядування де-факто є органами НААУ, через котрі вона діє, хоча закон прямо не визначає органи адвокатського самоврядування органами НААУ. Зважаючи на це, можемо висновувати, що цивільно-правовий статус органів адвокатського самоврядування не є повністю узгоджений та потребує подальшого розвитку й удосконалення.

Національний і регіональний рівні системи органів адвокатського самоврядування окреслюють його територіальну організацію, що формується на базисі адміністративно-територіального устрою. Центральні органи адвокатського самоврядування побудовані на загальнодержавному рівні, регіональні – на обласному, відповідно до адміністративно-територіального поділу України. Однак така дворівнева система, на нашу думку, є недосконалою, позаяк вона належно не забезпечує безпосередньої (практичної) участі адвокатів у вирішенні чи постановці проблем їх самоврядування, не відображає всі наявні в українському суспільстві форми адвокатського самоврядування.

Нині в Україні сформовано розгалужену систему органів адвокатського самоврядування як на загальнодержавному, так і регіональному рівні, цілю яких є представництво інтересів кожного адвоката, формування засад та правил, яких має дотримуватись адвокатська спільнота. Така система адвокатського самоврядування має на меті формування окремішньої, незалежної від держави, системи самоорганізації та самоуправління всього адвокатського корпусу. А це передусім повинно консолідувати всіх адвокатів, сприяти постійному підвищенню їхньої професійної кваліфікації, діяти як єдиний суб’єкт з метою захисту прав.

Висновки. Таким чином, євроінтеграційні процеси й потреба адаптації стандартів адвокатської діяльності потребують детального дослідження, аналізу позитивних практик правового регулювання функціонування адвокатського самоврядування ЄС. Євроінтеграційні процеси і зростання міграційних процесів, активним учасником яких є Україна, потребують активізації

правозахисної діяльності, зростання ролі українських адвокатів у світі. Вагомим є наближення національних правових норм діяльності адвокатського самоврядування до тих, що практикуються в ЄС, а тому необхідний системний підхід до наступних змін в українській адвокатурі. Винятково значущим є адаптація у національне законодавство положень європейських правових стандартів, що стосуються етичних стандартів функціонування адвокатури, якості адвокатських послуг, адвокатської таємниці та ін.

Відтак акцентуємо увагу на вагомості п'яти основних пріоритетів реформування інституту адвокатського самоврядування: по-перше, посилення професійних прав адвокатів та гарантій адвокатської діяльності; по-друге, удосконалення критеріїв та процедури доступу до професії адвоката; по-третє, удосконалення інституту дисциплінарної відповідальності адвоката; по-четверте, удосконалення адвокатського самоврядування; по-п'яте, забезпечення прозорих бюджетних та фінансових процедур в органах адвокатського самоврядування.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Коваль К. (2014). Стратегія розвитку адвокатури України. *Юридична газета – всеукраїнське щотижневє професійне видання*. URL: <https://yur-gazeta.com/publications/actual/strategiya-rozvitku-advokaturi-ukrayini.html> (дата звернення: 30.05.2023).
2. Конституція України: Закон України від 28.06.1996 р. № 254к/96-ВР. База даних “Законодавство України” / ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text> (дата звернення 30.05.2023).
3. Беляєва К. (2015). Переконати спільноту в необхідності адвокатської монополії спробують закордонні економісти. *Закон і бізнес*. № 24 (1820). С. 1–8.
4. Йокубаускас Р., Цимбрівська О., Сегал М. (2023). Захист прав адвокатів та гарантій адвокатської діяльності: Проект ЄС “Підтримка реформ у сфері юстиції в Україні”: Заключення та рекомендації. *Justice Cooperation Internationale*. URL: http://www.justicereformukraine.eu/wpcontent/uploads/2016/06/ProtectingAdvocatesMemo_FINAL_ukr.pdf (дата звернення: 30.05.2023).
5. Рябенко П. (2012). Новий закон і старі проблеми адвокатури. *Газета по-українськи*. URL: <https://gazeta.ua/blog/12360/novij-zakon-i-stari-problemi-advokaturi> (дата звернення: 30.05.2023).
6. Закон України “Про адвокатуру та адвокатську діяльність”. База даних “Законодавство України” / ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5076-17#Text> (дата звернення: 30.05.2023).
7. Закон України “Про судоустрій та статус суддів”. База даних “Законодавство України” / ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1402-19#Text> (дата звернення: 30.05.2023).
8. Стельмашук А. (2016). Реформи розпочинаються тоді, коли приходять нові люди з мотивацією. *Юридична газета*. URL: <http://yur-gazeta.com/interview/andriy-stelmashchuk-reformirozpochinayutsya-odi-koliprihodyat-novilyudi-z-motivaciyeu-do-zmin.html> (дата звернення: 30.05.2023).
9. ТОП-5 пріоритетів реформування адвокатури назвали в АПУ. URL: <http://kdkako.com.ua/top-5-prioritetiv/> (дата звернення: 30.05.2023).

REFERENCES

1. Koval K. (2014). *Stratehiia rozvytku advokatury Ukrainy* [Strategy for the development of the Bar Association of Ukraine]. *Yurydychna hazeta – vseukrainske shchotyzhnevє profesiine vydannia*. URL: <https://yur-gazeta.com/publications/actual/strategiya-rozvitku-advokaturi-ukrayini.html> (Accessed: 30.05.2023) [in Ukrainian].
2. *Konstytutsiia Ukrainy: Zakon Ukrainy vid 28.06.1996 r. No. 254k/96-VR*. [Constitution of Ukraine: Law of Ukraine dated June 28, 1996 No. 254k/96-BP]. *Baza danykh “Zakonodavstvo Ukrainy” / VR Ukrainy*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text> (Accessed: 30.05.2023) [in Ukrainian].
3. Bieliaieva K. (2015). *Perekonaty spilnotu v neobkhdnosti advokatskoi monopolii sprobuiut zakordonnii ekonomisty* [Foreign economists will try to convince the community of the need for a lawyer’s monopoly]. *Zakon i biznes*. No 24 (1820). P. 1–8 [in Ukrainian].
4. Yokubauskas R., Tsymbrivska O., Sehal M. *Zakhyst prav advokativ ta harantii advokatskoi diialnosti: Proekt YeS “Pidtrymka reform u sferi yustytisii v Ukraini”*: *Zakliuchennia ta rekomendatsii* [Protection of lawyers’

rights and guarantees of lawyer activity: EU project “Supporting reforms in the sphere of justice in Ukraine”: Conclusions and recommendations]. *Justice Cooperation Internationale*. URL: http://www.justicereformukraine.eu/wpcontent/uploads/2016/06/ProtectingAdvocatesMemo_FINAL_ukr.pdf (Accessed: 30.05.2023) [in Ukrainian].

5. Riabenko P. (2012). *Novyi zakon i stari problemy advokatury. Hazeta po-ukrainsky* [New law and old problems of advocacy]. URL: <https://gazeta.ua/blog/12360/novij-zakon-i-stari-problemi-advokaturi> (Accessed: 30.05.2023) [in Ukrainian].

6. *Zakon Ukrainy “Pro advokaturu ta advokatsku diialnist”* [Law of Ukraine “On Advocacy and advocacy activity”]. *Baza danykh “Zakonodavstvo Ukrainy” / VR Ukrainy*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5076-17#Text> (Accessed: 30.05.2023) [in Ukrainian].

7. *Zakon Ukrainy “Pro sudoustrii ta status suddiv”* [The Law of Ukraine “On the Judiciary and the Status of Judges”]. *Baza danykh “Zakonodavstvo Ukrainy” / VR Ukrainy*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1402-19#Text> (Accessed: 30.05.2023) [in Ukrainian].

8. Stelmashchuk A. (2016). *Reformy rozpochynaiutsia todi, koly prykhodiat novi liudy z motyvatsiieiu* [Reforms begin when new motivated people come] *Yurydychna hazeta*. URL: <http://jur-gazeta.com/interview/andriy-stelmashchuk-reformirozpochnayutsya-odi-koli-prihodyat-novilyudi-z-motivacieyu-do-zmin.html> (Accessed: 30.05.2023) [in Ukrainian].

9. *TOP-5 priorytetiv reformuvannia advokatury nazvaly v APU*. [The APU named the TOP-5 priorities for the reform of the bar]. URL: <http://kdkako.com.ua/top-5-priorytetiv/> (Accessed: 30.05.2023) [in Ukrainian].

Дата надходження: 25.04.2023 р.

Khristyna Didukh

Lviv National University of Veterinary Medicine
and biotechnologies named after S. Z. Gzhitskyi,
Ph. D., Assoc. Prof.

ADVOCATE SELF-GOVERNMENT IN THE CONTEXT OF JUDICIAL REFORM IN UKRAINE

The article reveals the problems of conceptualization and institutionalization of the self-government of lawyers in the context of judicial reform in Ukraine, and suggests directions for reforming its organizational and functional foundations. The principles of institutional development of bar self-government are outlined: the unity of bar associations operating within the state; organization of activities based on partnership with state authorities; improvement of the institute of advocacy on the basis of international principles and standards both in the field of providing legal aid and in the field of advocacy; positioning the bar as a self-governing independent organization that is subordinated to the interests/requests not of the state apparatus, but of society (civil society), aimed at ensuring the provisions of Art. 59 and 131-2 of the Basic Law, namely on the provision of professional legal assistance.

It was noted that activation and involvement of the legal profession in the process of forming a strategy for the development of the legal community is one of the defining tasks of the legal self-government bodies. This can be done by making relevant decisions by these bodies at the most transparent and public level.

Five main priorities for reforming the institution of advocate self-governance have been identified: first, strengthening the professional rights of advocates and guarantees of advocacy; secondly, improvement of the criteria and procedures for access to the profession of a lawyer; thirdly, improvement of the institution of lawyer disciplinary responsibility; fourthly, improvement of self-governance of lawyers; fifth, ensuring transparent budgetary and financial procedures in the self-governing bodies of lawyers.

Key words: Institute of the Ukrainian Bar; self-government of lawyers; judicial reform; national legislation; strategy; institutional development; lawyer; guarantees of advocacy.